

INFORMACJE DOTYCZĄCE PRAC W NARAŻENIU / KONTAKCIE NA CZYNNIK RAKOTWÓRCZY I/LUB MUTAGENNY

Zgodnie z artykułem 222 ustawy Kodeks pracy (t.j. Dz.U. 2018 poz. 108 z póź. zm.)

§ 1. W razie zatrudniania pracownika w warunkach narażenia na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, pracodawca zastępuje te substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne mniej szkodliwymi dla zdrowia lub stosuje inne dostępne środki ograniczające stopień tego narażenia, przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki.

§ 3. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, uwzględniając zróżnicowane właściwości substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, ich zastosowanie oraz konieczność podjęcia niezbędnych środków zabezpieczających przed zagrożeniami wynikającymi z ich stosowania, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wykaz substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym i sposób ich rejestrowania;
- 2) sposób prowadzenia rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym;
- 3) sposób prowadzenia rejestru pracowników zatrudnionych przy tych pracach;
- 4) wzory dokumentów dotyczących narażenia pracowników na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym oraz sposób przechowywania i przekazywania tych dokumentów do podmiotów właściwych do rozpoznawania lub stwierdzania chorób zawodowych;
- 5) szczegółowe warunki ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym;
- 6) warunki i sposób monitorowania stanu zdrowia pracowników narażonych na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym.

Na podstawie art. 222 § 3 w/w ustawy wydano rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 roku w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (t.j. Dz.U. 2016 poz. 1117) / Przepisy niniejszego rozporządzenia wdrażają także postanowienia dyrektywy 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz.Urz. UE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35) /

§2: Wykaz substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym stanowią:

1) substancje chemiczne spełniające kryteria klasyfikacji jako rakotwórcze lub mutagenne kategorii 1A lub 1B

Carc. Cat. 1; R45 **Carc. 1A H350 - Może powodować raka.**

Carc. Cat. 2; R45 **Carc. 1B H350 - Może powodować raka.**

Carc. Cat. 1; R49 **Carc. 1A H350i - Wdychanie może spowodować raka.**

Carc. Cat. 2; R49 **Carc. 1B H350i - Wdychanie może spowodować raka.**

Muta. Cat. 2; R46 **Muta. 1B H340 - Może powodować wady genetyczne.**

zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniającym i uchylającym dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz.Urz. UE L 353 z 31.12.2008, str. 1); – należy kierować się tabelą 3.1 <https://clp.gov.pl/clp/pl/akty-prawne/clp/>

Do substancji zalicza się również azbest (określona grupa minerałów mających postać włókien), a konkretnie odmiany o następujących numerach CAS (Chemical Abstracts Service)

CAS: 12001-28-4

CAS: 132207-32-0

CAS: 12172-73-5

CAS: 77536-66-4

CAS: 77536-68-6

CAS: 77536-67-5

CAS: 12001-29-5

oraz inne naturalne włókna mineralne, jak również sztuczne włókna mineralne (MMMF).

Pracodawca ma również obowiązek zgłaszania substancji nie zamieszczonych w wykazie klasyfikacji zharmonizowanej, o którym była mowa powyżej, natomiast zaklasyfikowanych przez producenta / importera jako rakotwórcze i / lub mutagenne kategorii 1A, 1B wg systemu CLP. Może zaistnieć taka sytuacja, gdy ta sama substancja jest różnie klasyfikowana przez różnych producentów / importerów. Należy się wtedy opierać na klasyfikacji przekazanej przez swojego dostawcę stanowiącego poprzednie ogniwo w łańcuchu dostaw.

2) mieszaniny zawierające substancje wymienione w pkt 1 w stężeniach powodujących spełnienie kryteriów klasyfikacji mieszaniny jako rakotwórczej lub mutagennej kategorii 1A lub 1B zgodnie z rozporządzeniem, o którym mowa w pkt 1; - *należy się kierować klasyfikacją mieszaniny podawaną w sekcji 2 karty charakterystyki.*

3) czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym określone w zał. 1 do rozporządzenia rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 roku w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy .

Załącznik 1. Wykaz czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym.

1. Czynniki fizyczne

1. Promieniowanie jonizujące. Rodzaje występującego promieniowania jonizującego:

– alfa

– beta

– gamma

– X

– neutrony

2. Procesy technologiczne, w których dochodzi do uwalniania substancji chemicznych, ich mieszanin lub czynników o działaniu rakotwórczym lub mutagennym:

1. Produkcja auraminy.

2. Procesy technologiczne związane z narażeniem na działanie wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, obecnych w sadzy węglowej, smołach węglowych i pakach węglowych.

3. Procesy technologiczne związane z narażeniem na działanie pyłów, dymów i aerozoli tworzących się podczas rafinacji niklu i jego związków.
4. Produkcja alkoholu izopropylowego metodą mocnych kwasów.
5. Prace związane z narażeniem na pył drewna twardego.

Gatunki drzewa zaliczone do drewna twardego to zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 roku w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. 2014 poz. 817 z późn. zm.) to: buk, dąb, osika, jesion, grab, brzoza, klon, czereśnia, wiśnia, grusza, jabłoń, kasztan, orzech włoski i biały, teak, palisander, cis, mahoń, heban. Narażenie zawodowe na w/w pyły występuje podczas obróbki drewna, w szczególności podczas jego cięcia i szlifowania.

W PRZYPADKU, GDY W FIRMIE WYSTĘPUJE NARAŻENIE NA CZYNNIK RAKOTWÓRCZY I/LUB MUTAGENNY

to zgodnie z rozporządzeniem w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy nakłada na pracodawcę m.in. następujące obowiązki:

§ 3: Pracodawca zatrudniający pracownika w warunkach narażenia na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, zwany dalej „pracodawcą”, jest obowiązany **wykonywać ich pomiary** w trybie i z częstotliwością określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 227 § 2 ustawy Kodeks pracy (...) – patrz § 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. 2011 nr 33 poz. 166).

§ 6 ust. 1. W przypadku występowania czynnika o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, (...), badania i pomiary wykonuje się:

- 1) co najmniej raz na sześć miesięcy - jeżeli podczas ostatniego badania i pomiaru stwierdzono stężenie czynnika o działaniu rakotwórczym lub mutagennym powyżej 0,1 do 0,5 wartości NDS;
- 2) co najmniej raz na trzy miesiące - jeżeli podczas ostatniego badania i pomiaru stwierdzono stężenie czynnika o działaniu rakotwórczym lub mutagennym powyżej 0,5 wartości NDS.

Jeżeli wyniki dwóch ostatnich badań i pomiarów nie przekroczyły 0,5 wartości NDS, częstotliwość ta może być zmniejszona do określonej w ust. 1 pkt 1.

Uzyskane wyniki należy wpisać do rejestru oraz karty badań i pomiarów, o których mowa w § 18 rozporządzenia w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych (...) oraz o wynikach należy niezwłocznie poinformować pracowników, co określono w § 17.

§ 4 ust. 1,2: Pracodawca prowadzi **rejestr prac**, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, zawierający następujące dane wymienione we wskazanym paragrafie rozporządzenia (Dz.U. 2016 poz. 1117).

Pracodawca przekazuje powyższe informacje właściwemu państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy niezwłocznie po rozpoczęciu działalności oraz corocznie w terminie do dnia 15 stycznia na druku według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia.

Na stronie internetowej znajduje Państwo przykładowo wypełnione formularze dla trzech rodzajów narażenia:

- substancje chemiczne -galwanizernia
- czynnik fizyczny – gabinet stomatologiczny
- proces technologiczny - stolarnia

§ 5 ust. 1: Pracodawca jest obowiązany prowadzić **rejestr pracowników** narażonych na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym i przechowywać go przez okres 40 lat po ustaniu narażenia, a w przypadku likwidacji zakładu pracy – przekazać właściwemu państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu.

Wytyczne co do danych zamieszczanych w rejestrze określono w § 5 ust. 2 rozporządzenia.

§ 9: Pracodawca jest obowiązany:

- 1) informować pracownika o opakowaniu, zbiorniku i instalacji zawierających substancje chemiczne, ich mieszaniny lub czynniki o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, a także o wymaganiach dotyczących oznakowania i znakach ostrzegawczych;
- 2) przeprowadzać okresowe szkolenia pracownika w zakresie:
 - a) ryzyka dla zdrowia, (...). Dodatkowo informacja o narażeniu na czynnik rakotwórczy / mutagenny musi zostać umieszczona w ocenie ryzyka zawodowego.
 - b) wymagań higienicznych, (...)
 - c) konieczności używania środków ochrony indywidualnej, w tym odzieży ochronnej,
 - d) działań zapobiegających wypadkom (...).

§ 11 ust. 1: **Lekarz sprawujący profilaktyczną opiekę zdrowotną** nad pracownikami jest obowiązany zapoznać się z warunkami ich pracy i posiadać udokumentowane informacje dotyczące rodzaju i wielkości narażenia na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym. **Pracodawca ma obowiązek przekazać lekarzowi informacje**, o których mowa powyżej.

Oдноśnie badań lekarskich pracowników Kodeks pracy ustanawia, art. 229 § 5, że pracodawca zatrudniający pracowników w warunkach narażenia na działanie substancji i czynników rakotwórczych lub pyłów zwłókniających jest obowiązany zapewnić tym pracownikom okresowe badania lekarskie także:

- 1) po zaprzestaniu pracy w kontakcie z tymi substancjami, czynnikami lub pyłami,
- 2) po rozwiązaniu stosunku pracy, jeżeli zainteresowana osoba zgłosi wniosek o objęcie takimi badaniami.

PRZEPISY

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974r. Kodeks pracy
(t.j. Dz.U. 2018 poz. 108 z póź. zm.)

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy
(t.j. Dz.U. 2016 poz. 1117)

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy
(Dz.U. 2011 nr 33 poz. 166)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006
((Dz.Urz. UE L 353/2 z 31.12.2008 roku z póź. zm.)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy
(Dz.U. 2017 poz. 1348)